

HISTÒRIA TRÀGICA DEL FUTBOL (1)

Sheffield, l'últim episodi

Una vegada més, el futbol està lligat a la violència i a la mort. La tragèdia de dissabte 15 a Sheffield és l'últim episodi d'una història tràgica que, en exclusiva per a EL TEMPS, ha preparat Julià Garcia Candau, un dels millors especialistes en informació esportiva.

Julià Garcia Candau

A l'estadi de Sheffield, on el passat dissabte moriren 108 persones, segons fonts mèdiques, tan sols els centenars de rams de flors que alguns aficionats han depositat al costat de les tanques recorden en silenci l'última tragèdia que ha colpit el món del futbol. A Gran Bretanya, tots els mitjans de comunicació culpen la policia i la Federació anglesa com a responsables dels morts. La policia, per haver permès que quasi 4.000 aficionats del Liverpool passaren a l'estadi sense entrada, on el seu equip havia de disputar la semifinal de la copa enfrontant-se amb el Nottingham Forest, i la Federació anglesa de futbol per haver entregat 6.000 entrades més al Nottingham que al Liverpool quan els seguidors d'aquest últim equip són molt més nombrosos que els del primer.

Quatre dies abans que es produïra la catàstrofe de Sheffield, la UEFA, que el 1985 havia decidit apartar els equips anglesos de les competicions europees pels fets de Heysel, on moriren 39 persones en un partit que havia d'enfrontar el Liverpool i la Juventus de Torí, decidia readmetre'ls per a la temporada 1990-91.

Sheffield és, però, l'últim episodi d'una llarga cadena on els morts han anat lligats desgraciadament a aquest esport de masses.

Dit d'una altra manera, el futbol ha estat l'excusa per a desenvolupar venjances, l'origen de les quals era extraportiu. Per exemple, a Escòcia, el Celtic de Glasgow és l'equip representatiu dels catòlics i els Rangers, de la mateixa ciutat, dels protestants. Els enfrontaments entre totes dues aficions han tingut un origen més religiós que esportiu.

El 1969 es va produir el que es conegué com *la guerra del futbol*, que enfrontava dos països veïns, com El Salvador i Hondures. Els salvadorens

van aconseguir el triomf en partit vàlid per a la classificació del mundial de Mèxic de 1970, però el seu país va ser envaït per hondurenys envalentonats. La resposta d'El Salvador va ser atacar militarment els llocs fronterers d'Hondures. La guerra va durar una setmana i l'armistici es va firmar després de la intervenció de l'Organització d'Estats Americans (OEA).

La guerra entre El Salvador i Hondures no estigué motivada pel futbol, però el resultat del partit va proporcionar l'excusa perfecta per a dirimir vells

enfrontaments. En els anys 40, a pesar de les bones relacions existents entre Franco i Salazar, els encontres entre Espanya i Portugal van estar envoltats de moltes tensions, produent de ferides ancestrals encara no tancades. Per a alguns periòdics portuguesos, guanyar Espanya era recordar Aljubarrota.

El relat de la crònica negra s'inicia el 2 d'abril de 1902 a l'Ibbronx Park de Glasgow, camp del Rangers. Jugaven aquell dia Escòcia i Anglaterra. Segons les xifres oficials, un total de 68.114

persones s'instal·laren a les grades. Una de les grades s'havia ampliat amb la finalitat d'acollir més gent. A la zona oest de l'estadi l'armadura de ferro i fusta va resultar insuficient per a sostenir la quantitat d'espectadors que hi havia. El fet singular va ser que les víctimes van començar a caure sota les grades sense que la majoria del públic assistent sabera molt bé què passava.

Només quan una allau d'espectadors va envair el terreny es va aturar el joc. Després d'uns minuts d'interrupció es va reprendre el partit, que va acabar en empat, sense que es coneguera amb exactitud la magnitud d'una tragèdia que va registrar 25 morts, 168 ferits menys greus, 153 de greus i 172 de lleus.

El següent accident greu es va produir el 4 de febrer de 1914, a Hillsborough (Anglaterra), seu del Sheffield Wennesday. Era un equip de copa que va guanyar l'equip local i durant el joc es va ensorrar un mur que va ferir 75 persones. També com a l'Ibbronx Park, l'encontre va arribar al final.

La següent història singular es va produir a l'estadi de Wembley el 23 d'abril de 1923. Jugaven la final de copa el Bolton i el West Ham. Wembley feia poc de temps que s'havia inaugurat i provava la resistència de les seues grades perquè no es repetira la tragèdia de Glasgow. L'estadi tenia capacitat per a 127.000 espectadors, xifra que es considerava més que suficient, ja que en la final anterior únicament se n'havien donat cita 53.000.

Les previsions es trencaren des del moment que les portes van ser tancades, a les 13.15, amb les grades de gom a gom. Cent mil persones van quedar fora de l'estadi i no es van resignar a perdre's la final. L'allau humana va trencar les portes i es va instal·lar a la gespa. Va arribar el rei Jordi V, es va cantar l'himne nacional, però no es va poder començar el partit perquè els únics que no cabien a la gespa eren els jugadors.

La solució va arribar de repent. Un policia que es deia George Scorey, muntat sobre *Billy*, un cavall blanc, resolgué el problema. Va obligar el seu corser a descriure cercles que a poc a poc anaven eixamplant-se i que, després de 40 minuts, havien desallotjat la gespa, cosa que va permetre que s'iniciés el partit. En algun llançament, els jugadors s'estavellaven contra els espectadors i, en alguna ocasió, l'àrbitre va haver de detenir la contesa perquè es retiraren els espectadors que havien gosat eixir a respirar dins del rectangle.

Aquella final, que es coneix com «la del cavall blanc», la va guanyar, finalment, el Bolton Wanderers i el mira-

ferits lleus entre els espectadors de sota.

Pocs dies després, el 9 de març, Bolton, localitat del nord d'Anglaterra, era escenari d'una nova tragèdia amb l'ensorrament d'un mur de separació. Aquell encontre, jugat entre el Bolton Wanderers i el Stoke City, va acabar amb 33 morts i 500 ferits. La pressió del públic va causar el trencament del mur i les víctimes moriren xafades, ja que es van quedar detingudes contra una tanca inferior sobre la qual hi hagué l'amuntegament humà. El partit només va ser suspès durant el temps necessari per a evaquer les víctimes. Va ser necessari que, qui després va ser Sir

xifra oficial de morts mai s'ha sabut i el nombre de ferits s'ha calculat en més de mig miler.

Aquella nit una gran gentada es dirigí cap al Palau presidencial per expressar la seua protesta, però no quedà massa clar si tota aquesta multitud que es manifestà ho va fer perquè es depuraren responsabilitats. Sembla ser que, per a molts, la clau era el reconeixement de la justícia de l'empat.

En 1967 fou la lliga turca la que registrà un tumult multitudinari a conseqüència de l'anul·lació d'un gol. El saldo fou de 41 morts i 600 ferits.

El 23 de juny de 1968, a l'estadi Monumental de Buenos Aires, amb motiu del gran *derby* de la capital, River Plate-Boca Junior, es registrà un altre luctuós succés. Unes bengales feren creure alguns espectadors que s'havia originat un incendi i de nou es produí la desbandada humana que va deixar 80 morts i 150 ferits.

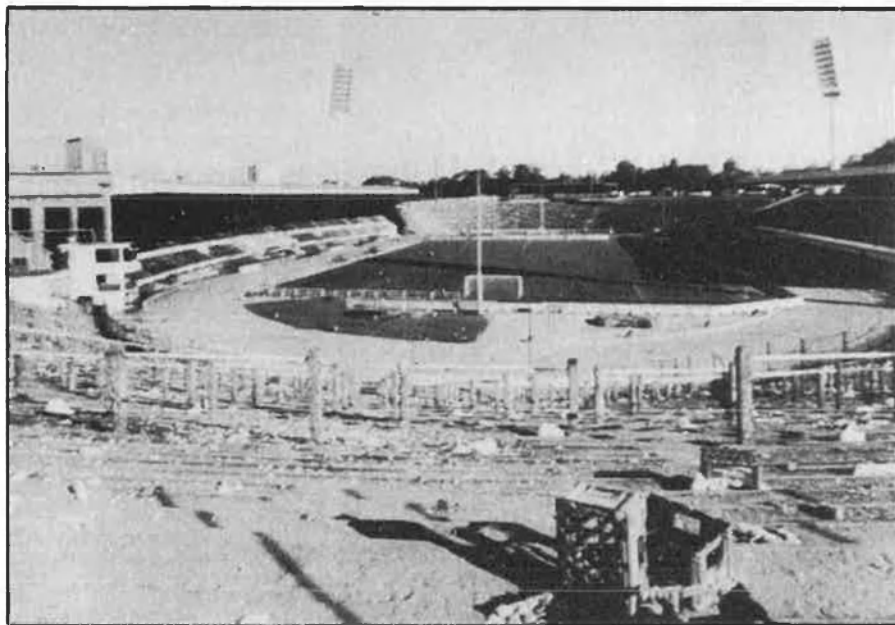
El 2 de gener de 1971 es jugà en Ibrónx Park el clàssic Rangers-Celtic. El Celtic anava guanyant el partit quan una gran part del públic va decidir dirigir-se cap al carrer per a guanyar temps. Faltava només un minut quan els que ja buscaven l'eixida, en conèixer l'empat del seu equip, tractaren de retrocedir a tota marxa. Aquells que volien tornar a la seua localitat es trobaren amb l'allau humana que eixia.

Del forcejament i del xoc es produí el dantesc espectacle d'una zona de l'estadi convertida en depòsit de cadàvers i unes instal·lacions destrossades com si hagués arribat l'onada expansiva d'una forta explosió. El nombre de morts aquesta vegada fou de 66 i el de ferits de més de 200.

El primer accident greu al continent africà tingué per escenari l'estadi Zamalek d'El Cairo, l'11 de febrer de 1974. Un camp amb capacitat per a 40.000 espectadors sembla que n'albergà el doble. L'ensorrament d'una de les tribunes va produir 48 morts i mig centenar de ferits. A Lagos —Nigèria—, mesos després, 24 foren els morts en enfrontar-se els seguidors de dos equips rivals.

El 1981, a Ibaque —Colòmbia— durant el partit Deportes Tolima-Deportivo Cali es va desplomar una paret i del centenar d'espectadors que van sofrir l'accident, en moriren 18.

Un accident, en certa manera similar al del Perú, es produí el 9 de febrer de 1981 a l'estadi dels Olimpiakos del Pireu, a Grècia. El retard en l'obertura de les portes per a l'eixida fou la causa de la mort per asfíxia o esclafament de 21 espectadors. A Madrid,

El camp de futbol de Heysel, després de la batalla.

cle va estar en les xifres que es van registrar a les residències assistencials. Centenars de persones van patir lipotímies o atacs de nervis i algunes van patir ferides lleus. Únicament 24 espectadors van haver de ser ingressats a l'hospital.

El 23 de novembre de 1945 va visitar Anglaterra el Dinamo de Moscou per a enfrontar-se al Stamford Bridge de Chelsea. També deu mil persones van ocupar a l'estadi els llocs més inversemblants. La tribuna va arribar a patir alguna trepidació, però, afortunadament, tot el problema, que podria haver estat molt greu, es va quedar en una vintena de ferits lleus i una cama fracturada.

El 20 de febrer de 1946, la tragèdia va arribar a França. A Lille alguns espectadors que no havien trobat lloc per a seure van optar per pujar al sostre d'una tribuna. El pes que hagué de suportar la visera va ser excessiu i va acabar produint-se un ensorrament, amb

Stanley Matthews, jurara que els protagonistes desconeixien la magnitud de la tragèdia perquè l'escàndol no fóra major.

L'estadi nacional de Lima va ser escenari, el 24 de maig de 1964, de la major tragèdia viscuda fins aleshores. Es jugava el partit Perú-Argentina classificatori per als Jocs Olímpics de Tòquio. L'àrbitre, un uruguaià, va anul·lar un gol a Perú quan faltaven dos minuts perquè finalitzara l'encontre. El públic, excitat, va desencadenar tot tipus de violències. La policia va començar a llançar gasos lacrimògens.

Alguns espectadors reaccionaren a la brava. Arrancaren rajoles, ferros de les baranes, llançaren ampolles i, en ple caos, la policia va disparar contra el públic i va matar quatre persones. El pànic es va apoderar de part del públic, que intentava trobar l'eixida. Les portes de l'estadi encara no estaven obertes i contra els murs van quedar aixafats entre 300 i 350 espectadors. La

Els 'hooligans' anglesos, es compten entre els més violents del món.

l'estadi Santiago Bernabeu estigué a punt de conèixer problemes semblants quan una vesprada els espectadors van eixir precipitadament i, en la zona que dóna al carrer del Padre Damián, es trobaren amb l'obstacle dels cotxes aparcats a la mateixa eixida de les portes de les taules. A partir d'aquella jornada va quedar prohibit l'estacionament de vehicles en tots els voltants, per tal de facilitar l'eixida sense embuts.

El 18 de novembre de 1982, un grup d'espectadors, excessivament carregats d'alcohol, es va dedicar a orinar sobre els espectadors de les grades inferiors de l'estadi Pascual Guerrero de Cali (Colòmbia). La gresca que s'hi va organitzar acabà amb un balanç de 24 morts i 200 ferits.

El 26 d'octubre de 1983, un tren de seguidors del Boca Juniors va ser asaltat a tirs per quaranta seguidors del Racing de Avellaneda, club conegut com *La Academia*. Davant d'aquesta agressió tan espectacular, l'encontre acabà sent traslladat a l'estadi del River Plate.

El Regne Unit va tornar a ser escenari de la mort en l'estadi quan l'11 de novembre de 1982 es va encendre la tribuna de fusta del vell estadi del Bradford, equip de la tercera divisió anglesa. Un cigarret va poder ser l'inici del

foc en una zona en què la fusta era molt vella. Les imatges de televisió resultaren esborronadores. Nombroses persones arribaren a la gespa amb la roba o als cabells en flames. Els qui no pogueren eixir de la foguera, moriren carbonitzats. El resultat final va ser de 52 morts i 200 ferits. En aquella mateixa jornada es conegué la mort violenta d'un xic de 15 anys que havia acudit per primera volta a presenciar un partit de futbol a Birmingham, i l'ensorrament d'una paret al camp de l'Aston Villa, que causà ferides a 57 persones.

Un altre accident incomprendible i sinistre fou el de l'estadi del Universidad de México, el 26 de maig de 1985. Novament, un grup d'espectadors pretengué arribar a unes tribunes ja abarrotades i la precipitació i les desmesurades ànsies per no perdre's l'espectacle, acabà sumant 8 morts més i mig centenar de ferits.

1985 va ser un any especialment lucuós. Als esdeveniments de Bradford i Mèxic calgué afegir els de l'estadi Heysel de Brussel·les i els ocasionats per les *barras bravas* d'Argentina. El 29 de maig, el Liverpool anglès i la Juventus de Torí anaven a jugar la final de la Copa d'Europa, el torneig més prestigiós del futbol continental. Abans de l'inici els seguidors anglesos provoca-

ren els italians i la consegüent bronca va produir allaus contra les tanques, xocs cos a cos, punyalades, tirs i tota mena de barbaritats.

La policia belga, que no estava preparada per a una situació com aquesta, va tardar a reaccionar i quan ho va fer, no comptà amb els efectius i mitjans suficients per a imposar la calma. L'alto a les hostilitats arribà quan ja jeien a les grades 38 cadàvers i mig miler de ferits, de molt diversa consideració, necessitaven assistència i internament als hospitals de la capital belga. En el mateix estadi, el 1981, els seguidors de l'Arsenal, equip que perdé la Recopa davant el València, feriren nombrosos seguidors de l'equip valencià i obligaren un grup de dones i xiquets a refugiar-se en uns wàters, dels quals pogueren eixir indemnes gràcies a una providencial càrrega policial.

El trist espectacle de Heysel, que es va poder veure directament en tot Europa a través de les imatges de televisió, creà una commoció universal. La Unió Europea de Futbol Associat (UEFA) va sancionar els equips anglesos apartant-los de les competicions europees i la justícia de Bèlgica i Anglaterra va intervenir per tractar de trobar i sancionar els culpables.

L'encontre entre Liverpool i Juventus tampoc fou suspès a pesar de la tràgedia. Els jugadors anglesos actuaren

En els partits Barça-Espanyol els incidents són freqüents.

condicionats psicològicament. En ells, a més de pesar, com en els juvenils, hi va haver un cert sentiment de culpabilitat. El partit fou dirigit pel suís André Daina, que va assenyalar un penal injust que Platini va convertir en gol. Tot va fer pensar que la victòria s'havia decidit als vestidors.

El president de la UEFA, Jacques Georges, va justificar la disputa de l'encontre dient que fou més convenient que haver soltat 50.000 seguidors envalentonats pels carrers de Brussel·les. «Això hauria comportat un risc mortal», va dir. Posteriors investigacions realitzades pels professors universitaris posaren en peu la tesi que en els incidents havien tingut a veure individus pertanyents a organitzacions nazis.

El 1985 ja havia tingut Europa, a Haarlem (Holanda), un esglaiador espectacle en partit de Copa de la UEFA quan l'equip local va enfrontar-se al Spartak de Moscou. També el nombre de morts va rondar el mig centenar. Com a clausura de la temporada, un xiquet de 14 anys, Adrian Silvio Scarserra, va morir d'un tret en l'estadi del Vélez Sarsfield, a Buenos Aires, en partit que va enfrontar el Boca Juniors i l'Independiente.

L'última gran tragèdia futbolística es va produir a Katmandú (Nepal) el 12 de març de 1988, on van morir més de cent persones i altres tres centenars resultarien ferits en produir-se el pànic per una dantesca pedregada. S'estava jugant un partit amistós entre el Mutki Jodha de Bangladesh i el nepalí Janakpur. Guanyava l'equip visitant per 1-0. Faltaven uns minuts per arribar al descans quan va començar a caure una

pedregada espectacular acompanyada per vents de 80 quilòmetres per hora. Les 30.000 persones assistents a l'encontre buscaren refugi sota les grades, però la policia havia tancat les portes d'accés i la desbandada humana va acabar per produir un centenar de morts per aixafament.

La policia es va negar, en principi, a obrir les portes perquè no tenien ordres superiors. El pànic fou de nou la causa de la mort de persones tancades en una espècie de trampa, com ho són la majoria dels estadis espanyols, les mesures de seguretat dels quals són escasses. Quasi tots els estadis espanyols tenen portes que s'obren cap endins i és habitual que els porters, després d'haver començat l'encontre, en tanquen la majoria per poder veure el joc amb tranquil·litat. La tragèdia de Katmandú es va produir dos mesos després de l'accident de Trípoli, on l'enderrocament d'un mur va produir dos morts i un centenar de ferits. A Katmandú, alguns propietaris de vehicles es negaren a transportar ferits greus als hospitals veïns i foren atacats a pedrades pels espectadors.

El mes de maig de 1988, segurament per acabar la temporada d'una manera sorollosa, a l'Argentina i Anglaterra es produïren dos incidents més a sumar a la interminable història de bestieses futbolístiques. A Córdoba (Argentina), abans del començament del partit entre el Talleres local i el San Lorenzo de Almagro de Buenos Aires, fou llançada una bomba dins dels vestidors de l'equip visitant, que, en aquell moment, encara aspirava a guanyar el campionat. Un desconegut fou l'autor

de l'atemptat i el jugador sanlorençista Claudio Zacarias va patir greus lesions que, en un principi, feren témer per la seua vida. La bomba va fer esclatar els vidres de les finestres i, un d'aquests, li va produir un tall a Zacarias en la vena axil·lar esquerra que li va causar una forta hemorràgia.

Un mes abans va morir a Rosario el seguidor del San Lorenzo, Marcelo Burgos. El partit de Córdoba va ser suspès, però l'equip de Buenos Aires no va superar la tragèdia i no va arribar finalment al primer lloc de la classificació. Aquest fet va provocar la indignació d'alguns dels seus partidaris que en un entrenament van atacar alguns dels jugadors. Federació, jugadors i àrbitres van fer a Argentina diverses convocatòries per tractar d'evitar els constants actes de violència que s'hi produeixen, però de nou tots els estaments van reconèixer la seua impotència davant «la mentida dels inadaptats», frase pronunciada per José Pérez, secretari del Sindicat de Futbolistes Argentins.

El dissabte 21 de maig es va jugar a l'estadi de Wembley un encontre entre les seleccions d'Anglaterra i Escòcia que van guanyar els amfitrions per 1-0. Però abans, durant i després de l'encontre, es van produir desordres de tot tipus que van tenir com a resum el d'un mort, noranta ferits i 118 detinguts per Scotland Yard.

Els enfrontaments entre les dues aficions no es van limitar als voltants de Wembley, sinó que es van traslladar a les línies de metro i autobusos i a diversos llocs del nucli urbà londinenc. El noi mort va ser trobat en la via d'un important tram ferroviari. Els periòdics qualificaren l'ambient previ a l'encontre com de campament militar en el qual nombrosos membres de l'afició, embriagats, es passejaren pels carrers i cercaren baralles.

El mateix dia en què la premsa espanyola recollia amb grans titulars els fets de l'Anglaterra-Escòcia, es feia ressò d'un singular incident esdevingut a Inca, on, en un partit de segona B, entre el Constància i el Badia, s'havia produït la invasió del terreny de joc pels espectadors i una batalla campal en la qual espectadors i jugadors dels dos equips participaren abreviadament perquè es generalitzara. Per sort, les lesions no van ser de gran importància, però l'espectacle, que va ser ofert per Televisió Espanyola, va ser més que lamentable. En alguns moments el tarannà tercermundista dels fets va produir les rialles pròpies de la contemplació del ridícul aliè. □